

Bárdos Judit:

Ariadné fonala

Egy máshoz szólunk. Hosszú hallgatás után. Ariadne csoport. Szerkesztette: Előd Nóra. Oriold és társai Kiadó és Szolgáltató Kft. Budapest, 2018. 225 oldal, 2900 Ft.

Hogyan lehetséges, hogy a Holokausztot túlélők (akik 1944-ben gyerekek, vagy nagyon fiatalok voltak), nem tudták megköszönni azt, amit az embermentők tettek értük? Sem Sztéhlo Gábor evangélikus lelkészt, sem a katolikus és református gyermekintézményekben dolgozókat, sem az őket bújtató és ezzel életüket kockáztató családokat, szomszédokat nem keresték fel sem közvetlenül a háború után, sem később, évtizedeken át (Perlascát és a többi 1944-ben Magyarországon dolgozó külföldi diplomatát sem). Visszatartotta őket a trauma feldolgozatlanlansága, a traumán való túljutás vágya, azaz az erős életösztön, és a szégyenérzet, a büntudat (hogyhogy én túléltem, mások nem? Mi lett volna, ha akkor, abban a pillanatban másképp döntök?) Ezekhez a nagyon érthető lelki okokhoz azután évtizedeken át hozzájárultak az ismert politikai okok, amelyek kifejezésre jutnak például a nyelvhasználatban is (nem zsidókról beszéltek, hanem csakis „üldözöttekről”).

Évtizedekkel később azonban felvették a fonalat. A túlélők és megmentőik megalakították az Ariadne-csoportot. Később bekapcsolódtak ebbe gyerekeik, unokáik is. Mivel a mentők szükségképpen idősebbek voltak az áldozatnak szántaknál, közülük egyre kevesebben élnek. Csoportos beszélgetések során dolgozzák fel a történeteket. Ennek a pszichoterápiának igen nagy a gyógyító ereje a trauma feldolgozásában. Van, aki így tud először beszélni a régen elfojtott emlékekről, így tud köszönetet mondani az életmentőknek, bocsánatot kérni az eddigi hallgatásért. Éppen ilyen fontos, sőt ma egyre fontosabbá váló feladata a csoportnak, hogy egyszerű tagjai és képzett drámapedagógusai rendszeresen járnak iskolákba, gyerekközösségekbe, hogy beszéljenek személyes élményeikről, a történelemről, a zsidó identitásról. Sokszor elhangzik, hogy „már a csapból is a holokauszt folyik”, pedig a mai gyerekeknek úgy tűnik, hogy „olyan régen volt, mint a tatárjárás, vagy a mohácsi vész” – írja kiváló tanulmányában Előd Nóra, a csoport egyik tagja, a kötet szerkesztője. Éppen ezért kell másképpen megközelíteni ezt - hangsúlyozza. Másképpen hat, ha drámaként élük át a gyerekek, ha valakinek a sorsával azonosulva, interaktív játékként döbbennek rá, mi az, hogy üldözöttség,

titok, elhallgatás, elfojtás, megbocsátás (például az Előd Nóra által vezetett, Annamaria Haberman történetét modellező foglalkozás során, melynek egyszer tanúja voltam), és ugyancsak nagy hatású tud lenni az is, ha a túlélők pedagógiai célzat és megformáltság nélkül egyszerűen csak elmesélik a saját történetüket.

A csoport immár évtizedek óta folytatja tevékenységét. Saját történeteik elbeszéléséből már összegyűjtöttek és kiadtak két kötetet (*Különbéke, Lerakott kövek*). Ebben a kötetben az újabban csatlakozottak személyes történeteit olvashatjuk, másrészt olyan sorstársakét is, akik eltűntek, nem maradt leszármazottjuk - mintegy botlatókövet állítva ezzel nekik. Ezért a könyv kiadása szép gesztus, nagy morális tett, de nemcsak az, hanem nagyon érdekes történetek gyűjteménye, izgalmas olvasmány is. Hogyan lehetett ugyanabból a borzalomból (az óbudai téglagyárba hurcolásból), ahol nagyon sokan odavesztek, megmenekülni (volt, akinek egyszerűen volt bátorsága megszökni, mást nyilas egyenruhát viselő életmentő hozott ki). Volt közismert orvos, akit ennek ellenére mert bújtatni egy angyalföldi család. Volt olyan házmester, aki csak annyit tett, hogy egyszer a megfelelő pillanatban kiengedett valakit a kapun, és volt olyan szociáldemokrata házmester, aki feleségével együtt hetekig bújtatott zsidó gyerekeket egy szenespincében. Volt, aki időben kézen fogott egy gyereket és elvitte az árvaházba, vagy Sztehlo Gábor intézetébe. Volt, aki jelet adott, hogy másnap elkezdődik a vidéki zsidóság deportálása, és volt, aki jelet adott, hová kell állni a szelekció során. Megrendítő és kiválóan szerkesztett könyv, nagyon jó borítóképpel.

Élet és irodalom, 2019. március 14. 21. o.